Lög um vernd uppljóstrara

Gerðu Vitann aðgengilegan
eins og þér hentar best,
við sjáum um rest

Vernd uppljóstrara

Áhrif laga nr. 40/2020 á fyrirtæki og stofnanir

Yfirlit

01 Um uppljóstrun og markmið laganna

02 Yfirlit yfir lög nr. 40/2020 um verndun uppljóstrara

03 Rauði þráðurinn

04 Skilgreiningar

05 Hvaða kröfur gera lög nr. 40/2020 til opinbera aðila og starfsmanna þeirra? Reglur 1230/2022

06 Í stuttu máli

KPMG

©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

Document Classification: KPMG Public

Hvað er uppljóstrun?

Almennt hugtak þar sem greint er frá, í góðri trú, **spillingu, ólögmætum ráðstöfunum** eða annarri **ámælis-verðri háttsemi.**

Með ámælisverðri háttsemi er vísað til hátternis sem stefnir **almannahags-munum í hættu** án þess að um sé að ræða brot á lögum eða reglum.

Getur einnig vísað til þess sem á ensku er nefnt **„wrongdoing“** og geta einnig falið í sér **brot á siða-reglum** eða aðra **gagnrýniverða háttsemi.**

© 2023 Copyright owned by one or more of the KPMG International entities. KPMG International entities provide no services to clients. All rights reserved

Markmið laganna og aðdragandi að setningu þeirra

- **Markmið laganna:**
  - Að stuðla að því að upplýst verði um lögbrot og aðra ámælisverða háttsemi
- **Með því að:**
  - Setja skyldur á atvinnuveitendur, opinbera aðila og starfsmenn
  - Vernda uppljóstrara gegn óréttlátri meðferð í kjölfarið á uppljóstrun

- Einstök ákvæði á víð og dreif í íslenskum lögum:
  - Lög nr. 70/1996 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.
  - Stjórnsýslulög nr. 37/1993.
  - Lög um fjármálafyrirtæki nr. 161/2002.
  - Samkeppnislög nr. 77/2005.
- Aukin vitundarvakning í alþjóðasamfélaginu.

- Noregur
  - Lögfest heildstæð uppljóstraravernd en ákvæði um verndun uppljóstrara voru fyrst sett árið 2007 bæði fyrir opinbera starfsmenn og einkageirann.
  - Eftir 1. júlí 2017, ber öllum vinnustöðum með fimm starfsmenn eða fleiri að koma á fót verklagi fyrir uppljóstrun.
- Svíþjóð
  - Heildarlöggjöf sett 1. janúar 2017. Á við um öll félög.

- Þingsályktun nr. 23/2018 frá 16. júní 2010.
- Lög nr. 40/2020 um verndun uppljóstrara.
- Reglur um verklag við uppljóstrun starfsmanna um lögbrot eða aðra ámælisverða háttsemi – 1230/2022
- Framkvæmd

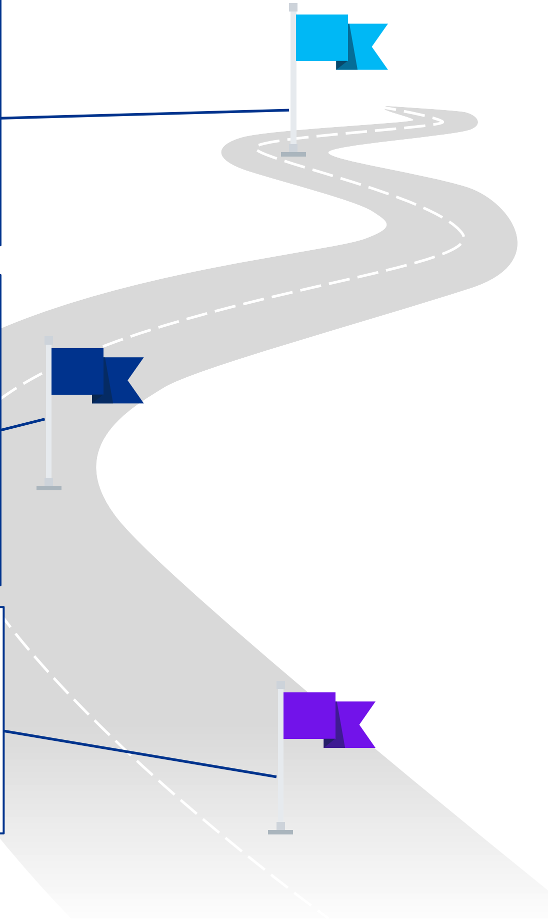

KPMG
© 2023 Copyright owned by one or more of the KPMG International entities. KPMG International entities provide no services to clients. All rights reserved

Rauði þráðurinn í verndun uppljóstrara

Sá sem í góðri trú greinir frá ólögmætum ráð-stöfunum eða annarri ámælisverði háttsemi í starfsemi opinberra aðila eða hjá einkaaðilum skuli njóta verndar gegn órétt-mætum aðgerðum í hans garð, t.d. uppsögn á starfi eða skerðingu á réttindum vegna uppljóstrana.

Öfug sönnunarbyrði atvinnurekanda

Ef uppljóstrað er samkvæmt lögum nr. 40/2020 og starfsmaður er rekinn úr starfi eða látinn sæta rýrðum réttindum ber atvinnurekandinn sönnunarbyrðina um að uppljóstrunin hafi ekki verið ástæða þess.

Tryggð við samfélagið í heild

Mikilvægt er að greina frá broti eða ámælisverði háttsemi, ekki aðeins fyrir þá starfsemi sem um ræðir heldur fyrir samfélagið allt

KPMG

© 2023 Copyright owned by one or more of the KPMG International entities. KPMG International entities provide no services to clients. All rights reserved

Document Classification: KPMG Public

Rauði þráðurinn – frh.

- **Gjafsókn** handa starfsmanni sem uppljóstrar í héraðsdómi, fyrir Landsrétti og Hæstarétti

- **Innri uppljóstrun** sé reynd til þrautar áður en gripið er til ytri uppljóstrunar – **Ytri uppljóstrun** er bundin skilyrðum svo verndin haldi

- Móttakandi upplýsinga eða gagna frá starfsmanni sem uppljóstrar ber skylda til þess að **gæta leyndar um persónuupplýsingar** sem honum berast um þann sem uppljóstrar

KPMG

© 2022 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

Document Classification: KPMG Public

Mikilvægustu hugtökin

- **Góð trú**
- **Ámælisverð háttsemi**
- **Innri uppljóstrun**
- **Ytri uppljóstrun**
- **Starfsmaður**

KPMG

© 2023 Copyright owned by one or more of the KPMG International entities. KPMG International entities provide no services to clients. All rights reserved

Kröfur til opinberra aðila sem vinnuveitenda og starfsmanna þeirra

Opinberir aðilar sem vinnuveitendur

- Ráðherra sem fer með starfsmannamál ríkisins hefur sett **reglur nr. 1230/2022**
- Sveitarstjórnir skulu setja reglur um þá vinnustaði sem undir viðkomandi sveitarfélag heyra.
- Reglurnar þurfa að vera **skýrar og aðgengilegar öllum starfsmönnum** svo þeir geti fylgt lögum komi til uppljóstrunar.

Opinberir starfsmenn

- Starfsmönnum ríkis og sveitarfélaga er **skylt** að greina frá upplýsingum eða miðla gögnum í góðri trú um brot á lögum eða aðra ámælisverða háttsemi.

Nr. 1230 12. október 2022

REGLUR

um verklag við uppljóstrun starfsmanna um lögbrot eða aðra ámælisverða háttsemi.

1. gr.

Gildissvið og markmið.

Reglur þessar gilda þegar starfsmenn ríkisins eða lögaðila sem eru að 51% hluta eða meira í eigu hins opinbera greina frá upplýsingum eða miðla gögnum í góðri trú um brot á lögum eða aðra ámælisverða háttsemi í starfsemi vinnuveitenda þeirra.

Markmið reglna þessara er að stuðla að því að upplýst verði um lögbrot og aðra ámælisverða háttsemi í starfsemi ríkisins og þannig dregið úr slíku hátterni.

Ytri uppljóstrun, sbr. 4. gr., er að jafnaði ekki heimil nema innri uppljóstrun, sbr. 3. gr., hafi fyrst verið reynd til þrautar.

© 2023 Copyright owned by one or more of the KPMG International entities. KPMG International entities provide no services to clients. All rights reserved

Í stuttu máli:

Tryggð gagnvart **samfélaginu í heild** í fær meira vægi en tryggð gagnvart vinnuveitanda eða stofnun

Uppljóstrari á að **njóta verndar fyrir mögulegum afleiðingum** þess að ljóstra upp um brot eða ámælisverða starfsemi

Verndin tengist ákvæðum Mannréttindasáttmála Evrópu og Stjórnarskrárinnar um **tjáningarfrelsi**

Það er ekki valkostur opinberra aðila og sveitarfélaga að hafa þessi úrræði ekki til staðar fyrir starfsmenn sína

Miðlun upplýsinganna er **skylda** fyrir opinbera starfsmenn

Leiðin fyrir starfsmennina þarf að vera **ljós, skýr og aðgengileg** og vinnuveitandinn þarf að hafa burði til að gera þetta vel

Reglurnar og verklagið má **ekki þvælast fyrir því** að tilkynning hljóti góða úrvinnslu og verndin haldist – má ekki vera letjandi eða of flókið í framkvæmd fyrir t.d. minni aðila

Úrræðið þarf að **virka – vera einfalt – vera auðvelt í notkun**

© 2023 Copyright owned by one or more of the KPMG International entities. KPMG International entities provide no services to clients. All rights reserved

Þjónusta KPMG

Í lögum um vernd uppljóstrara er gert ráð fyrir að fyrirtæki og stofnanir sem eru að 51% hluta eða meira í eigu hins opinbera setji sér reglur um móttöku, meðhöndlun og afgreiðslu tilkynninga um möguleg lögbrot og ámælisverða háttsemi innan starfseminnar.

Uppfylltu lög um vernd uppljóstrara

Þú gerir Vitann aðgengilegan eins og þér finnst best, við sjáum um rest.

Með þjónustu KPMG getur þú boðið upp á skilvirka og örugga lausn sem stenst reglur um GDPR. Gegn sanngjörnu verði.

Sérfræðingar okkar taka við ábendingum, rannsaka hvert tilvik og tryggja úrlausn í samráði við viðskiptavin. Teymi sérfræðinga KPMG getur aðstoðað ef þörf krefur.

Tilgangur þjónustunnar er að bjóða upp á öruggan vettvang til að koma tilkynningum um lögbrot eða aðra ámælisverða háttsemi á framfæri.

KPMG

©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

Document Classification: KPMG Public

Hvað er Vitinn?

Örugg og notendavæn þjónusta fyrir tilkynningar um lögbrot og ámælisverða háttsemi innan fyrirtækja og stofnana. Vitinn auðveldar þeim við að uppfylla þær skyldur sem lagðar eru á fyrirtæki og stofnanir með lögum um vernd uppljóstrara.

Lausnin er **hýst í skýi**, er **einföld og þægileg** í inn-leiðingu og er aðgengileg í gegnum alla helstu netvafra. Hægt er að **aðlaga útlit að hverju fyrirtæki eða stofnun**.

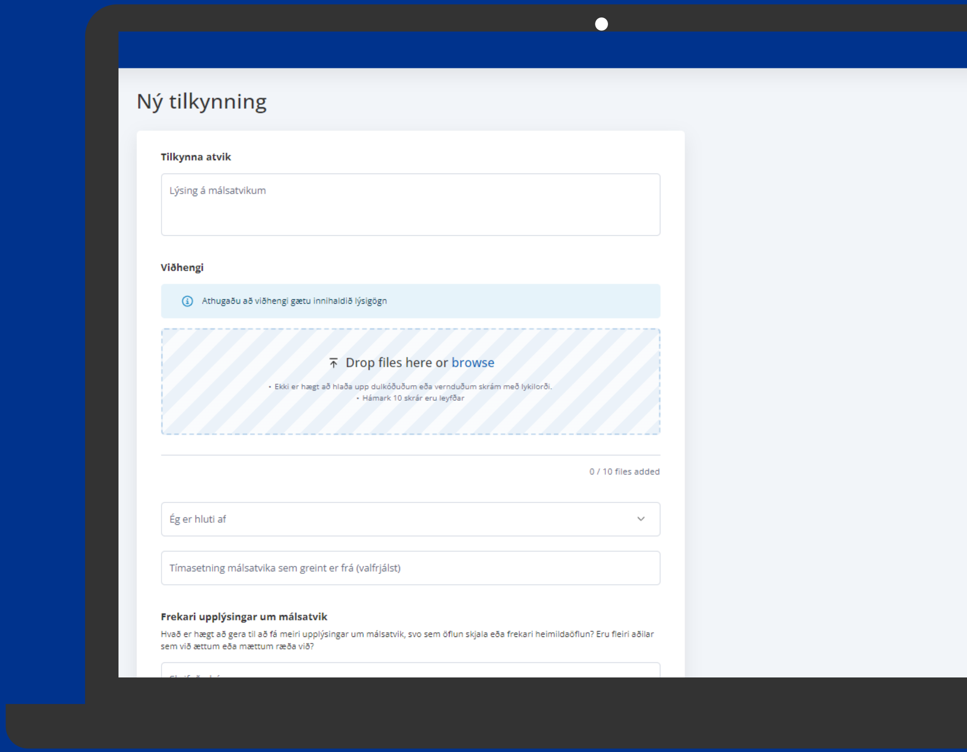

©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

Skref fyrir skref

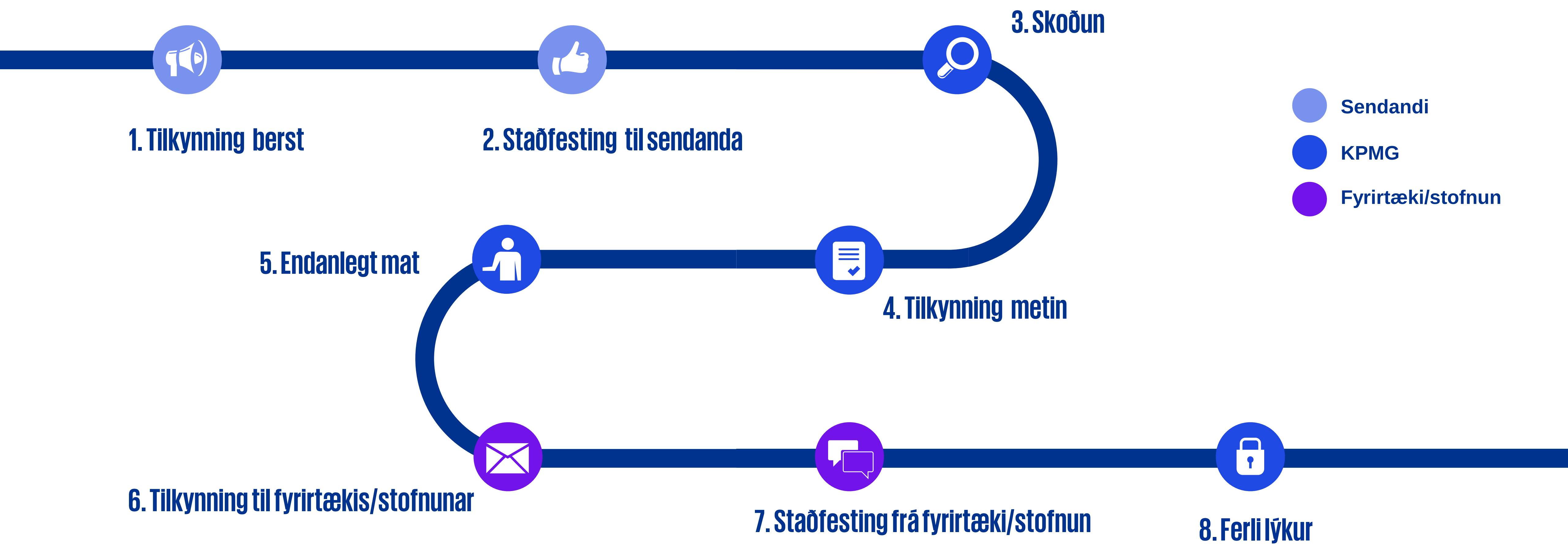

Öll skref ferlisins eru skráð innan kerfisins

©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

Document Classification: KPMG Public

Skilvirk og heildræn lausn

Örugg stafræn lausn sem stenst allar kröfur um persónuvernd (GDPR)

Tilkynningar geta verið nafnlausar eða undir nafni ef uppljóstrari kýs svo. Auðvelt er að þýða Vitann á mismunandi tungumál. Útlit og ásýnd kerfisins er hægt að aðlaga að viðkomandi fyrirtæki eða stofnun.

Heildræn þjónusta

Við höfum á að skipa teymi sérfræðinga sem veitir heildstæða ráðgjöf t.d. vegna persónuverndarmála, aðgerða gegn peningaþvætti og vernd uppljóstrara.

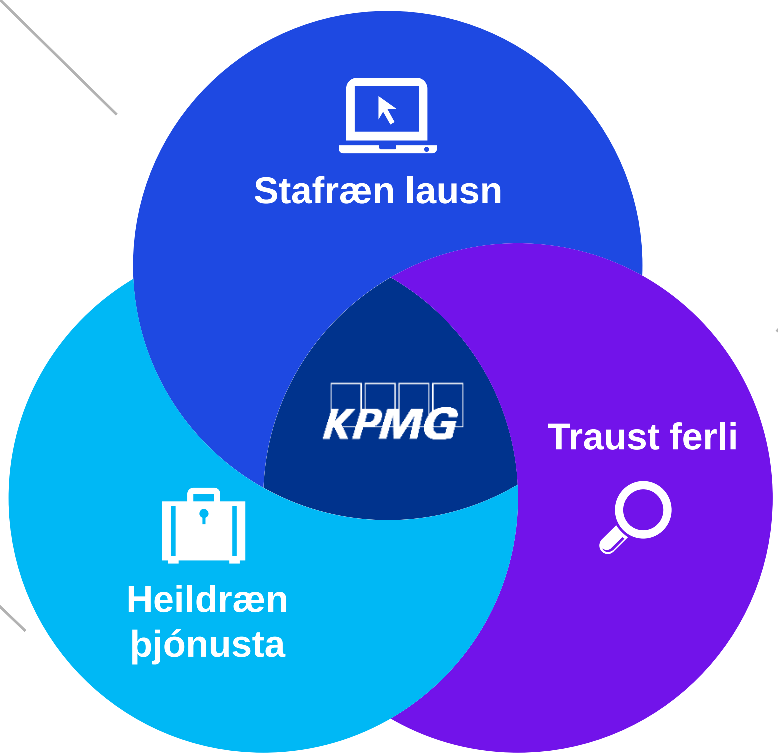

Traust ferli

KPMG býður aðstoð reyndra sérfræðinga við að taka á móti tilkynningum, skoða þær og meta næstu skref. Við aðstoðum við að uppfylla lagakröfur með traustu og skilvirku ferli. Sérfræðingar hafa möguleika á að halda áfram nafnlausu samtali við uppljóstrara.

KPMG
©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.
Document Classification: KPMG Confidential

Örugg meðhöndlun og varðveisla upplýsinga

Tryggt verklag

KPMG hefur innleitt verklagsreglur um öflun, varðveislu og eyðingu persónuupplýsinga í samræmi við gildandi lög, svo og verklags-reglur og tæknilausnir fyrir upplýsingatækni og upplýsingaöryggi.

Öryggisreglur

KPMG lýtur ríkum trúnaðarskyldum ekki síst varðandi tilkynningar og rannsóknarmál.

Áhættumat

KPMG framkvæmir áhættumat á persónu-upplýsingum, einkum í málum er varða innsendar tilkynningar.

Trúnaður

Starfsfólk KPMG gætir ávallt fyllsta trúnaðar í sínum störfum.

KPMG

©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

Document Classification: KPMG Public

Vitinn - KPMG Ísland
kpmg.com/is/is/home/thjonusta/radgjof/ahaettustjornun/vitinn0.html
Guest

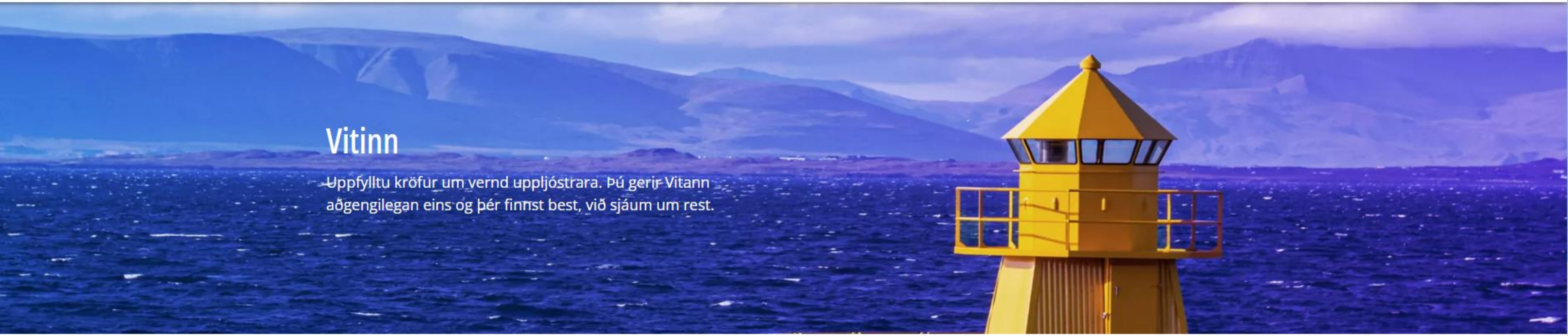

Vitinn

Uppfylltu kröfur um vernd uppljóstrara. Þú gerir Vitann aðgengilegan eins og þér finnst best, við sjáum um rest.

Hvað er Vitinn?

Hafðu samband

Vitinn er örugg og notendavæn lausn fyrir tilkynningar um lögbrot og ámælisverða háttsemi innan fyrirtækja og stofnana. Vitinn auðveldar viðskiptavinum að uppfylla þær skyldur sem lagðar eru á fyrirtæki og stofnanir með lögum um vernd uppljóstrara.

Hvers vegna er Vitinn mikilvægur?

Tilgangur Vitans er að skapa öruggann vettvang til að koma tilkynningum um lögbrot eða aðra ámælisverða háttsemi á framfæri. Öruggt ferli fyrir slíkar tilkynningar getur dregið úr líkum á misferli, sparað fjármagn og minnkað líkur á neikvæðri umfjöllun sem skaðað getur ímynd fyrirtækisins. Mikilvægt er að starfsfólk þori að láta vita af misferli innan síns fyrirtækis eða stofnunar og geti gert það með einföldum og öruggum hætti.

Uppfylltu lög um vernd uppljóstrara

Nánari upplýsingar

www.kpmg-vitinn.is

Eva M Kristjánsdóttir
Verkefnastjóri
KPMG á Íslandi
ekristjansdottir@kpmg.is

Soffía Eydís Björgvinsdóttir
Lögmaður og eigandi KPMG Law
KPMG á Íslandi
sbjorgvinsdottir@kpmg.is

KPMG

©2023 KPMG ehf. á Íslandi er aðili að alþjóðlegu neti KPMG, samtökum sjálfstæðra fyrirtækja sem aðild eiga að KPMG International Limited, ensku félagi með takmarkaða ábyrgð. Allur réttur áskilinn.

KPMG